

3. М'ясоїд Т. Нові підходи до виховної роботи у середній школі: шкільні засоби масової інформації на шляху виховання громадян України // [Електронний ресурс] http://visnyk.iatp.org.ua/visnyk/issue_article;10;13/
4. Остапа О. Історія на шпальтах // [Електронний ресурс] http://www.bucha.com.ua/2006/05/12/print:page,1,storja_na_shpaltakh.html
5. Прокопчук О. Сучасна періодика для дітей: яка вона? // [Електронний ресурс] http://ostriv.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1766&Itemid=1323&ft=0
6. Пронина Е. Школьная газета: пробуждение “Я” // Народное образование. — 2004. — № 2. — С. 233–240.
7. Прохорова Н. А. Формування активної життєвої позиції через роботу в шкільній газеті // Виховна робота в школі. — 2007. — № 1. — С. 38–39.
8. Проців М. Періодика Бережанщини // Вітражі: Храм книги — 2. — Бережани, 1999. — С. 189–198.
9. Цимбал О. Роль шкільних ЗМІ та учнівських проектів в реалізації права дитини на вільне висловлювання // [Електронний ресурс] <http://www.khpg.org/index.php?id=1122991166>

Валентин МАТВІЙЧУК

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: СУТНІСТЬ І ВИДИ

Визначаючи найтипівіші актуальні ознаки українського суспільства, відзначимо, що сьогодні йому притаманні не лише зміна відносин у сфері власності та виробництва, а й посилення на цій основі соціальної, майнової, ідейної диференціації людей, істотна трансформація соціальних структур, способу життя, умов соціальної та індивідуальної життєдіяльності людини. Перехідний характер суспільства, криза моделі соціалістичного розвитку [1, 3].

Події останніх десятиліть вплинули на систему ціннісних орієнтацій пострадянського суспільства і відповідно на життєві орієнтири молоді, в середовищі якої набувають усе більш актуального значення матеріальні цінності (добробут, успіх у житті, прагматизм, високий зарібок, престижна робота тощо). Символом нашого часу є “виразна увага до матеріального боку життя”; “орієнтація на успіх у житті” стає однією з провідних стратегій молоді в сучасних ринкових умовах — такий висновок роблять українські соціологи, вивчаючи зміст ціннісних орієнтацій студентської молоді: втрачають певне значення в житті сучасної молоді ціннісні орієнтації.

Мета статті — на основі результатів аналізу наукової літератури висвітлити суть та визначити зміст ціннісних орієнтацій курсантів-прикордонників.

О. Разумцев визначає формування ціннісних орієнтацій особистості як “...не тільки складний процес її ціннісної рефлексії суспільного буття або окремих його сторін, а й соціалізації, засвоєння всього багатства соціокультурного надбання людства, яке є об’єктивною реальністю особистості у процесі спілкування та соціально значимої діяльності” [1, 8]. Особисті цінності складають мотиваційну основу поведінки, виражають стабільні аспекти соціального і загальнолюдського досвіду, задають кінцеві орієнтири діяльності конкретного суб’єкта [2, 55].

Під поняттям “ціннісні орієнтації” ми розуміємо соціально обумовлені підстави оцінювання людиною дійсності та орієнтації в ній, що виявляються у вибірковому, активно-творчому ставленні до матеріальних і духовних цінностей, які виступають метою або засобами діяльності та визначають її дії, вчинки, сенс і спосіб життя.

Формування ціннісних орієнтацій у людей здійснюється під впливом ряду обставин, що можуть бути названі “чинниками” [3]. Такими чинниками, на наш погляд, виступають: макрочинники, мезочинники і мікрочинники.

Під макрочинниками розуміємо соціальні і природні детермінанти розвитку особистості, формування її ціннісних орієнтацій, зумовлені життям і діяльністю людини у складі великих соціальних груп. Перебування особи серед членів суспільної групи середньої величини, що впливають на формування її ціннісних орієнтацій, зумовлюється детермінантами, що відносяться до мезочинників. І, нарешті, детермінанти формування ціннісних орієнтацій особистості, що відносяться до виховання і навчання людей в малих групах, складають

мікрочинники. Всі чинники взаємозв'язані і взаємозумовлені, та впливають на формування людини в цілому.

При формуванні педагогом ціннісних орієнтацій курсантів вищого військового навчального закладу (ВВНЗ) недостатньо враховувати вплив зазначених чинників. Вважаємо, що необхідно створити духовно-етичні засади, на яких би активно міг здійснюватися процес моральної мотивації діяльності майбутнього офіцера.

Національне виховання в українській школі повинно орієнтуватися на історичні потреби нації, головною серед яких є державотворення. Проте, сформульована ще в довоєнні роки, загальна мета виховання — прилучати молоде покоління до творчої участі в рідній культурі, а через неї також до культури загальнолюдської — залишається основоположною [4, 23].

Створення духовно-етичних засад на державній основі дозволить науково-педагогічному складу ВВНЗ здійснити реальний перехід до формування творчого мислення майбутніх офіцерів, розвитку у них потреби в набутті професійних знань, умінь, навичок, зниження залежності курсантів від випадкових чинників, що впливають на етичний складник їх особистості.

Серед сучасних численних спроб визначення цінностей, які повинні відображати особистий сенс для випускника ВВНЗ і успішно заповнити ідеологічний вакуум у його світоглядній основі, заслуговує уваги позиція В. Дзюби. Запропоновані ним взаємопов'язані групи цінностей, у разі їх набуття курсантами ВВНЗ, повинні сприяти, на наш погляд, не тільки їх особистому вдосконаленню, але й активізації творчості.

Перша група — державні цінності, що включають захист політичних, соціально-економічних, геополітичних, духовних інтересів країни, свободу і незалежність громадян, суверенітет і цілісність країни, вірність Конституції України і закону.

Друга група — загальнолюдські цінності, що містять науково-світоглядні знання військовослужбовців про суперечливий, але цілісний і взаємопов'язаний світ; визнання людини, її життя, прав і свобод найвищою цінністю; рішуче засудження всіх форм людиноненависництва, расизму, націоналізму, релігійного та ідеологічного фанатизму тощо.

Третя група — цінності військовослужбовця як громадянина країни: патріотизм, вірність Конституції України, державність, готовність служити українському народові; пошана до законів своєї країни, норм, прав і суспільної моралі; національна самосвідомість; висока культура поведінки, спілкування.

Четверта група — військово-професійні цінності, що визначають високу військову майстерність, військово-професійну культуру, службову компетентність; відчуття військово-професійної честі і гідності, пошана до історії і кращих бойових армійських традицій; хоробрість, відвага, військове товариство, готовність до самопожертвування; міцна військова дисципліна і організованість; дотримання військового етикету та інші [5, 48].

Запропоновані групи цінностей виступають джерелом і основою важливих орієнтацій особи кожного військовослужбовця.

Слід відзначити, що етично-ціннісні орієнтації забезпечують функціональну єдність усіх ланок моральної мотивації військовослужбовця і, разом з моральними переконаннями і принципами, відіграють визначальну роль в ухваленні ним рішення на дію, вчинок. Ця роль зумовлена, перш за все, тим, що ціннісні орієнтації пронизують усю мотиваційну сферу моральної свідомості, а саме, від неусвідомлюваного до вищого етичного регулятиву — ідеалу. Останній, на думку М. Фіцули, є уявленням про зразок людської поведінки і стосунків між людьми, що виходять із розуміння мети життя [4, 22].

На нашу думку, ідеал є дієвим стимулом моральної мотивації військовослужбовця завдяки своїм функціям. По-перше, пізнавально-евристична, реалізація якої пов'язана із засвоєнням воїном етичного досвіду поведінки в армійському колективі. По-друге, функція програмування, за допомогою якої створюється своєрідна модель поведінки особи, її орієнтацій у військовому колективі. По-третє, функція регуляції вчинків, визначення позиції воїна, перспективи його поведінки.

Не претендуючи на детальний опис системи ціннісних орієнтацій у військовослужбовців і механізму моральної регуляції їх діяльності, відзначимо, що вони, як моральний регулятор військової діяльності, нерозривно пов'язані з моральним вибором. Позитивно-ціннісне

ставлення до військової служби є важливою передумовою морального вибору, але далеко не автоматично забезпечує його в складних, деколи суперечливих умовах і ситуаціях військової діяльності.

Результати вивчення реального стану справ у військових колективах показують, що не всі випускники ВВНЗ володіють належною культурою морального вибору, здатністю правильно порівнювати цілі й засоби своєї діяльності.

Таким чином, сучасний етап розвитку силових відомств загострює проблему належного вивчення ціннісних орієнтацій, вчинків військовослужбовця, і, перш за все офіцера, його етичної активності. У цій тріаді організаційна роль належить ціннісним орієнтаціям особистості, оскільки вони визначають початкові принципи ставлення військовослужбовця до своєї діяльності, поведінки, всього того, що відбувається в суспільстві й армії. «Вектор» спрямованості цих орієнтацій і умов їх формування у курсантів викладачами ВВНЗ на цей час має суперечливі тенденції, що виявляються на рівні кожного з вищезгаданих чинників.

На рівні макрочинників слід зазначити, що в сучасному процесі глобалізації суспільство виступає не тільки об'єктом модернізації, але й суб'єктом, що активно і свідомо бере участь у такій модернізації, особливо в її ціннісній складовій частині.

Що стосується мезо- і мікрочинників, то серед суперечностей, що існують на цих рівнях, деякі ми виокремлюємо. Вища освіта набуває рис підприємництва. У зв'язку з цим ми можемо констатувати, що необхідність фундаментальних знань змінюється необхідністю обмежених за обсягом знань, розрахованих на швидку економічну вигоду. Стан справ, що складається, призводить, на наш погляд, до забуття тієї об'єктивної обставини, що освіта є особливим видом діяльності, від якого важко чекати прямого економічного ефекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Разумцев О. Г. Ціннісна свідомість військовослужбовців Збройних Сил України: актуальні проблеми трансформації: Монографія. — К.: НІСД, 1997. — 92 с.
2. Сінкевич С. В. Формування ціннісного ставлення курсантів вищих військових закладів освіти до вивчення іноземної мови: Дис. ... канд. пед. наук: 20.02.02. — Хмельницький, 2002. — 186 с.
3. Сінкевич С. В. Чинники, що впливають на формування ціннісного ставлення курсантів вищих військових навчальних закладів до вивчення іноземної мови // Збірник наукових праць № 17. Частина II. (Спеціальний випуск). — Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 2001. — С. 22–25.
4. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. — Тернопіль: "Навчальна книга — Богдан", 1997. — 192 с.
5. Дзюба В. М. Патріотичне виховання майбутніх офіцерів внутрішніх військ у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін: Дис. ... канд. пед. наук: 20.02.02. — Хмельницький, 2002. — 156 с.

Юрій ЩЕРБЯК

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ В ПОЛЬЩІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

У статті розглянуто культурно-просвітницьку діяльність української церкви в Польщі в другій половині ХХ ст. на прикладі Перемиської єпархії. Висвітлено специфіку життя українського населення в цій країні за умов нової релігійно-культурної ситуації.

У сучасних умовах розбудови незалежної держави однією з найбільш актуальних є проблема відродження національної системи освіти як передумова виховання нового покоління українців. Щоб реалізувати це завдання, потрібно реформувати систему національного виховання, що сприяла би формуванню нового типу особистості, котра б успадкувала найкращі традиції українського народу, оволоділа високою культурою міжнаціональних відносин. Важливим є історико-педагогічний аналіз особливостей процесу виховання на засадах християнської моралі, який розглядаємо як необхідне задля теоретичного осмислення з подальшим практичним застосуванням його здобутків у вихованні сучасної учнівської молоді.